

Mia de Vlieger: Lange geschiedenis van bewustwordingswerk (1987)

Geboren 1925, was van 1972 tot 1985 secretaris van de centrale voor vormingswerk/hervormde vrouwendienst, emeritus predikant NH-kerk.

Sieth Delhaas

Kerk en Wereld, Geloven in macht, 1987

Jij bent één van de initiatiefnemers van het vrouw-en-geloofwerk. Wil je iets over de voorgeschiedenis vertellen?

Ja, hoe zijn we er toe gekomen? In de eerste plaats had Gijsje van den Akker door haar internationale contacten, ideeën over nieuwe ontwikkelingen. De andere lijn loopt via mezelf doordat ik door mijn functie als secretaris Centrale voor Vormingswerk/HVD extra attent was op wat er met vrouwen gebeurde. Na de oorlog heeft vooral het boekje van Corrie van Asch van Wijck 'Tweezaam is de mens' een grote rol gespeeld. Het was de allereerste publicatie die serieus genomen werd wat betreft de vrouw/man problematiek. Ik weet nog dat Feitse Boerwinkel twintig jaar na het verschijnen van dat boekje zei: 'Eigenlijk is er nog nooit een beter boekje over dit onderwerp verschenen'. Helaas is het helemaal niet meer te verkrijgen. Het zit hier en daar nog in archieven en bij mijn vertrek bij de HVD heb ik mijn opvolgster op het hart gedrukt dat ze de twee exemplaren die in de bibliotheek staan moet behoeden als een schat.

Vooraf op aandrang van vrouwen als Corrie van Asch van Wijck heeft de Hervormde Synode in 1951 de landelijke commissie Hervormde Vrouwendienst ingesteld met de opdracht het vrouwelijk gemeentelid te helpen haar lidmaat-zijn van de kerk waar te maken. Zo ontstonden overal HVD-commissies, ingesteld door een plaatselijke kerkeraad. De vrouw die dat verder heeft uitgebouwd is Wil Timmermans geweest. Bij haar pensionering is de HVD gefuseerd met de Centrale voor Vormingswerk. Deze centrale zat op de lijn van de naoorlogse tijd met het idee van vormingswerk en kring- werk. Daarvoor werden handwijzers en gespreksmateriaal uitgegeven.

De HVD zat meer op de bewustwordingstoer van vrouwen. Maar er bestond ook al heel veel vrouwenwerk in de vorm van – wat hun tegenstanders wel noemen – confessionele vrouwenorganisaties. Om er enkele te noemen: de NCVB met zo'n 80.000 leden, die al tientallen jaren bestond, evenals de christelijke plattelandsvrouwen.

Door het werk van de HVD zijn onder andere in 1964 de ambten voor de vrouw in de Hervormde kerk opengesteld. Maar het probleem bleef, dat veel vrouwen zich toch gelukkiger voelden met bejaardenwerk en doorgingen met bloemetjes ronddelen. Wij vroegen te veel van ze.

Oecumenische contacten

Als HVD hebben we een echt oecumenische rol kunnen spelen omdat we zo breed en open waren. Binnen het Oecumenisch Vrouwencontact (OVC), dat eind zestiger jaren ontstond hebben we er hard aan getrokken om met elkaar aan de gang te gaan. Zo wilden wij ook een afvaardiging sturen naar de Consultatie van de Wereldraad van Kerken, waarvoor Brigalia Bam zich enorm had ingezet, over 'Sexisme in de jaren zeventig' en die in 1974 in Berlijn zou worden gehouden. Toen bleek, dat Nederland daarvoor geen uitnodiging had gekregen ben ik hier en daar gaan doorvragen.

Ik herinner me nog de historische vergadering van de centrale staf van de Hervormde kerk onder voorzitterschap van Albert van den Heuvel. Ik vroeg daar of er een uitnodiging voor Nederland van de Wereldraad uit Genève was binnengekomen. Ik vertelde daar dat het thema 'Sexisme in de jaren zeventig' was. En daar heeft één van de collega's nogal een toestand van gemaakt Hij vond het een rare titel en waarom dat allemaal apart moest. Toen heeft hij een opmerking gemaakt die ik nooit meer zal vergeten; 'dan kun je ook Icunnisme' als onderwerp nemen!' Zo ging dat in die jaren!

Later is er vanuit het OVC een stevige brief naar Genève gegaan waarin stond dat we het niet pikten om buiten die vergadering te worden gesloten omdat Nederland te klein zou zijn. Het OVC had zelf, als overkoepelend platform waarin 22 groepen waren ondergebracht, ook contact met het Centraal Comité van de Wereldraad van Kerken. Tenslotte mocht er één vrouw komen en dat werd ik.

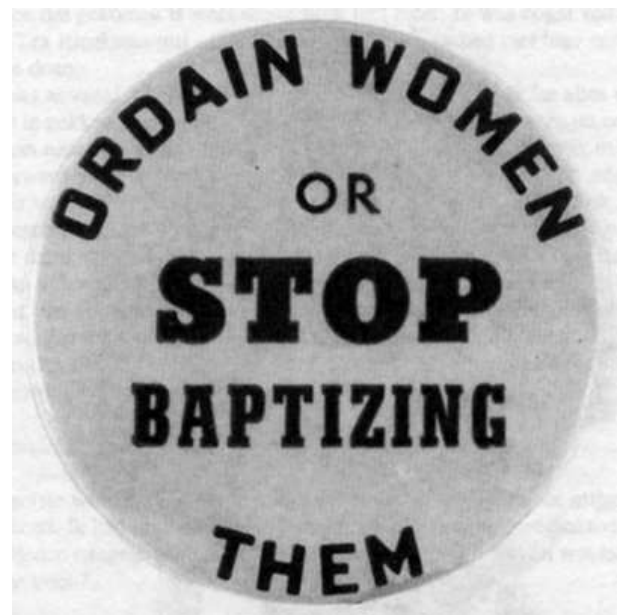
Schandelijk tekort

Daar is eigenlijk mijn persoonlijke bevrijdingsproces begonnen. Ik werkte al wel op de bewustwording van vrouwen en had een strategie van stug-aan-doorwerken, maar niet met die schokeffecten waarmee de Amerikaanse vrouwen kwamen. Zij liepen zonder beha en droegen buttons op hun T-shirtjes met heel confronterende teksten als: 'ordain women or stop baptizing them'. Zij waren heel fel. Voor mij onvoorstelbaar en ik keek mijn ogen uit.

Vooraf door het lezen van de stukken die ik ter voorbereiding van de Berlijn- conferentie had gekregen begonnen de schelletjes van mijn ogen te vallen.

Ik begon te zien hoe de juridische positie van vrouwen was die niet behoorden tot de geijkte milieus, hoe het vrouwen vergaat die in moeilijkheden waren gekomen en hoe schandelijk vrouwen worden onderbetaald. Kortom, hoe de gelijkwaardigheid nog totaal niet te vinden was.

In de kerk ging het veel meer de kant op van gelijkheid van man en vrouw en daaraan had ik me altijd vastgehouden. Maar op die conferentie gingen vrouwen die niets meer met de kerk

te maken willen hebben, doordraven – en terecht – en eisten gelijkstelling van vrouwen en mannen ook op juridisch en economisch terrein. Op die conferentie ontdekte ik plotseling ook hoe schandelijk wij onze medezusters altijd tekort hebben gedaan en dat nog wel met het evangelie in de hand. Tóén ging ik pas begrijpen waarom het ging in de feministische theologie.

Als gevolg van die ervaringen was ik zeer geladen toen ik terugkwam in Nederland. Ik heb me intensief geworpen op het ‘Jaar van de Vrouw’ in 1975 dat door de Verenigde Naties uit was uitgeroepen. Ik heb in dat jaar in ons toerustingspakket een boekje laten verschijnen met de titel “Ruimte voor elkaar”. Dat paarse boekje werd echter niet afgenomen want het onderwerp was te nieuw en de stof te bedreigend.

In dat jaar hebben we met het OVC ook gevochten voor een plek op de manifestatie Emancipatie in de Utrechtse Jaarbeurshallen. Maar de christenvrouwen hebben niet door gehad dat het voor hun belang was en kwamen niet opdagen. De niet-christelijke vrouwen echter waren woedend op ons dat wij een plek op de *Emancipade* opeisten. ‘Want’, zeiden ze, ‘de onderdrukking van de vrouw hebben wij te danken aan het Christendom’. Maar we hebben een plek gekregen en met Mary Michon van de IKON hebben wij een videoband gemaakt over de positie van de vrouw in de kerkeraden en die band enkele malen per dag vertoond.

Planning

Een ander punt dat wij vanuit het OVC stevig hebben aangepakt is de voorbereiding van vrouwen voor internationale conferenties. Uit welk Europees land je ook vrouwen kreeg, iedereen had wel wat te vertellen uit eigen keuken. Maar lijn zat er niet in. De Amerikaanse vrouwen hadden wel degelijk een strategie. Wij moesten dus gaan zorgen dat de Europese vrouwen elkaar leerden kennen. En vooral moest er een gelegenheid worden geschapen waar vrouwen conferentie-ervaring opdeden. Wij hebben nu nóg steeds moeite om delegaties samen te stellen als vrouwen naar grote congressen gaan. De Wereldraad wil dan wel dat er minstens de helft aan vrouwen komt in allerlei organen, maar we hebben ze niet, want ze durven niet. Ze zijn daartoe niet opgeleid. Daaraan werken we nu vanuit dat Europese verband van vrouwen binnen de Wereldraad.

Parallel met al die ontwikkelingen liep het begin van de oriëntatiedagen in september en november 1977 voor feministische theologie op Kerk en Wereld. Daarvoor was een overweldigende belangstelling. Gijsje van den Akker en ik hebben dat toen zo geconstrueerd – zij had de ruimte en ik de contacten met de kerkeraden – dat het niet een losse groep werd zoals in andere Europese landen. Wij hebben er een werkgroep van gemaakt van het OVC, de Stuurgroep Europese Zaken. Dat leek ons een goede structuur.

In die beginperiode, eind 1977 begonnen ook de vrouw-en-geloof groepen te draaien en hebben Gijsje en ik er voor gezorgd dat er een stafid voor dit werk kwam op Kerk en Wereld en dat werd Tea Rienksma.

Die vrouw-en-geloof groepen zijn, dat bleek al snel, veel meer gaan draaien voor niet-kerkelijke en niet-georganiseerde vrouwen. Daarover doordenkend kun je je afvragen hoe het komt dat het gros van de vrouwen die die weekends van de eerste vijf à zes jaar bevolkten de vrouwen waren die zelf vaak met allerlei problemen te kampen hadden in hun leven.

De vrouwen, die in de loop van de jaren zeventig losraakten van de traditionele kaders kregen juist door eigen crisissituaties oog voor wat er zich verder in de wereld afspeelde. Zij werden juist daardoor de kant op getrokken van de feministische theologie.

Juist, daar ging de scheiding vallen en die werd in de loop van de tijd nog verscherpt. Dat heb ik altijd enorm betreurd. En ik heb altijd op het vinkentouw gezeten om die zaak bij elkaar te houden.

Ik wil daarmee zeggen, dat je al die duizenden vrouwen van de voorafgaande eeuw, van voordat deze grote omwenteling op maatschappelijk/theologisch terrein plaats vond, tekort zou doen als je niet vermeldt wat zij gedaan hebben in al die verenigingen en op hun vormingsdagen. Die organisaties hebben niet voor niets van de regering emancipatiewerksters gekregen! Er is dus een heel lange geschiedenis van bewustwordingswerk aan vooraf gegaan in al die organisaties dat toen plaats vond tot in de allerkleinste dorpen van de provincie.